

Hygiëneprotocol Epitrix

In verband met introductie en verspreiding van **nieuwe, voor aardappelen schadelijke** epitrix soorten (aardvlooiën) in Spanje en Portugal heeft de EU met ingang van 2012 noodmaatregelen ingesteld voor besmette, aangewezen en afgebakende gebieden.

Vestiging van deze specifieke voor aardappelen schadelijke soorten in Nederland zal grote nadelige gevolgen hebben voor de Nederlandse export van poot- en consumptieaardappelen.

Van belang is dus om het risico om Epitrix binnen te halen zo klein mogelijk te laten zijn. Daarvoor kunnen, aanvullend op de EU-noodmaatregelen (die gelden voor de afgebakende gebieden) ook extra nationale activiteiten en maatregelen worden uitgevoerd en genomen. Het ligt voor de hand om daarbij zoveel mogelijk bedrijven te betrekken die aardappelen uit risicogebieden be- en verwerken of verhandelen. In dat verband is in afstemming met en mede op initiatief van de NAO dit hygiëneprotocol Epitrix ontwikkeld. Voor meer informatie over de specifieke Epitrix soorten, EU-maatregelen, levensstadia en afbeeldingen zie bijlagen 1 en 2.

De belangrijkste verspreidingsroute is transport van aardappelen met (aanhangende) grond waarin Epitrix voorkomt. De EU maatregelen betreffen daarom vooral het verplicht borstelen of wassen van aardappelen voordat deze een afgebakend gebied mogen verlaten. Het doel is om het binnenbrengen, de verdere introductie en verspreiding van deze, vooral voor aardappelen schadelijke, kleine aardvlo buiten de besmette gebieden in Spanje en Portugal en introductie in andere landen van de Unie te voorkomen.

Een belangrijk risico vormt de verspreiding van het organisme via aanhangende grond. Minimalisering van dit risico vormt de basis van dit protocol.

bedrijven die aardappelen uit risicogebieden (Spanje en/of Portugal) be- en verwerken of verhandelen kunnen deelnemen.

Deelname is op basis van vrijwilligheid maar brengt wel verplichtingen met zich mee. Deelnemers verplichten zich tot het nemen van volgende maatregelen en/of acties:

1. Aanmelding deelname bedrijf bij NAO (schoenmaker@nao.nl). De NAO houdt hiervan een register bij;
2. Deelnemende afnemers van aardappelen melden de eerste aardappel zendingen van het seizoen uit Spanje en Portugal bij contactpunt .
3. Deelnemende afnemers nemen, zo mogelijk, alleen aardappelen afkomstig uit Spanje en Portugal af indien de hoeveelheid aanhangende grond minder dan 0,1 gewichts% bedraagt. Dit is al verplicht (EU noodmaatregel) als het gaat om aardappelen afkomstig van zogenoemde afgebakende gebieden (waar Epitrix zich al heeft gevestigd). Zie ook EU maatregelen in Bijlage1;
4. De aardappelen, afkomstig uit Spanje en Portugal worden, zo mogelijk al voor verlading, bemonsterd en geïnspecteerd op symptoomschade: groeven en gangetjes (zogenoemde "race-baantjes"). Verdachte knollen schillen om Epitrix vast te stellen;
5. Het verpakkingsmateriaal/transportmiddel waarin de aardappelknollen worden vervoerd dient schoon te zijn;
6. Behandelen tarragrond;
 - Algemeen: Vermijden van de ontwikkeling van aardappelplanten en aanwezigheid van knollen in de tarragrond/afvalhopen; bij voorkeur afdekken.
 - Een verplichte wachtperiode hanteren bij de afzet van tarragrond van aardappelen afkomstig uit Portugal en Spanje. Deze periode is minimaal 2 maanden na verwerking van de aardappelen.
7. Aardappelrestmateriaal (niet zijnde tarragrond) dient zo snel mogelijk en op een zodanige manier (industriële) verwerkt of vernietigd te worden, dat eventuele

larven en poppen zich niet kunnen ontwikkelen. Restmateriaal mag niet als veevoer worden afgezet.

8. Indien bij controle in het verwerkende bedrijf in Nederland verdachte symptomen (b.v. vraatschade) worden waargenomen, direct informeren en inschakelen van de NAO buitendienst. Indien wordt vastgesteld dat het mogelijk om Epitrix gaat wordt de NVWA (divisie Landbouw & Natuur) ingeschakeld.
9. Informatie/communicatie m.b.t. herkenning van symptomen wordt door buitendienst van NAO onder de aandacht gebracht bij de leden.
10. In het kader van de EU noodmaatregel zijn de gebieden waar Epitrix zich heeft gevestigd afgebakend en in kaart gebracht. Het transport van een partij aardappelen vanuit **afgebakende gebieden** naar locaties buiten deze gebieden is alleen onder bepaalde voorwaarden toegestaan. Zo is een plantenpaspoort verplicht en dienen de aardappelen geborsteld of gewassen te zijn. Borstelen is een goed uitvoerbare praktische maatregel voor aardappelen die op lichte grond geteeld zijn. Partijen die hieraan niet voldoen worden geweigerd en/of teruggestuurd. Afnemers van partijen uit **niet** afgebakende gebieden worden geadviseerd om indien mogelijk alleen geborstelde aardappelen af te nemen.

Bijlage 1. Achtergrondinformatie m.b.t. voor aardappelen schadelijke Epitrix soorten

Aard en verspreiding.

Epitrix soorten worden in de volksmond ook wel aardvlooiën genoemd. Aardvlooiën zijn geen echte vlooiën maar kleine kevertjes die net als vlooiën kunnen springen. Er komen in Nederland twee inheemse soorten *Epitrix* aardvlooiën voor: *Epitrix Atropae* (de wolfkers aardvlo) en *E. pubescens* (de nachtschade aardvlo, vooral op bitterzoet). Van beide soorten is geen schade aan teeltgewassen bekend.

De in Spanje en Portugal vastgestelde soorten hebben zich nog niet in Nederland gevestigd en zijn schadelijk voor zowel aardappelknollen als aardappelplanten.

Aanvankelijk was er sprake van twee soorten *E. cucumeris* en *E. similaris*, maar in 2016 bleek dat bij *E. similaris* sprake was van een misidentificatie en dat het gaat om een nieuwe niet eerder beschreven soort, ***Epitrix papa***.

Alle *Epitrix* soorten veroorzaken bladschade (gaten in het blad als "hagelschot"). De larven voeden zich op de wortels van de planten. **Specifieke schade aan aardappelknollen wordt veroorzaakt door *E. tuberis*, *E. similaris* en *E. papa*.**

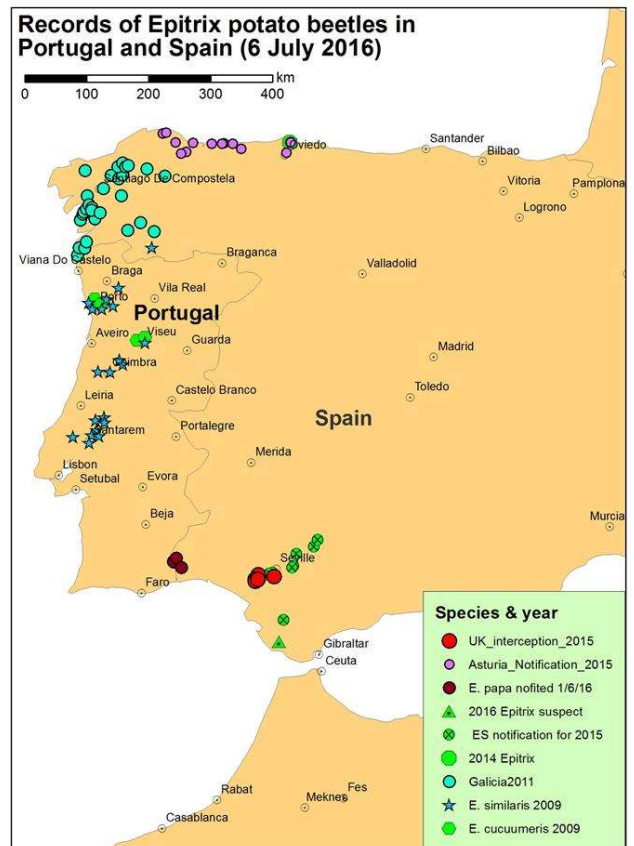

Fig 1. Overzicht vondsten van

Epitrix in Portugal en Spanje tot april 2015 en tot juli 2016

De belangrijkste verspreidingsroute is transport van aardappelen met (aanhangende) grond waarin epitrix voorkomt. De EU maatregelen betreffen daarom vooral het verplicht borstelen of wassen van aardappelen voordat deze een afgebakend gebied mogen verlaten. Het doel is om het binnenbrengen, de verdere introductie en verspreiding van deze, vooral voor aardappelen schadelijke, kleine aardvlo buiten de besmette gebieden in Spanje en Portugal en introductie in andere landen van de Unie te voorkomen. De aardvlo zelf is klein, moeilijk detecteerbaar en heeft zich het afgelopen jaar over een grote afstand kunnen verspreiden. Vanuit het Noordwesten van Spanje naar Zuid Spanje, naar een gebied van waaruit veel consumptieaardappelen worden geëxporteerd. Zie voor meer informatie herkenning epitrix de informatie op de site van de NVWA. <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/plantenziekten-en-plagen/inhoud/epitrix>

EU maatregelen afgebakende gebieden

Minimale versleping van aanhangende grond reduceert het insleeprisico aanzienlijk. Dit is al verplicht (EU noodmaatregel) **voor aardappelen afkomstig van gebieden waar Epitrix zich al heeft gevestigd (zogenoemde afgebakende gebieden).**

20160715_Situation
of Spain on Epitrix.pdf

Actuele info tav afgebakende gebieden is publiek toegankelijk op de volgende link http://ec.europa.eu/food/plant/plant_health_biosecurity/legislation/emergency_measures_en

Aardappelen uit deze afgebakende gebieden mogen alleen naar niet afgebakende gebieden binnen de EU (b.v. Nederland) getransporteerd worden als ze voldoen aan de volgende voorwaarden:

- De aardappelen moeten vergezeld gaan van een plantenpaspoort conform richtlijn 92/105/EEG
- De aardappelknollen moeten zodanig zijn gewassen of geborsteld dat de hoeveelheid aanhangende grond niet meer is dan 0,1 gewichts %.
- Het verpakkingsmateriaal/transportmiddel waarin de aardappelknollen worden vervoerd dient schoon te zijn.

Een EU maatregel gericht op de "vrije" gebieden en landen **waar epitrix zich nog niet heeft gevestigd** is het uitvoeren van een survey in de lidstaten gericht op de aanwezigheid van het organisme. Effectieve monitoring is van belang om een pest-vrije status aan te kunnen tonen, bijvoorbeeld bij een uitbraak in een buurland, en om bij een uitbraak het getroffen gebied te kunnen afbakenen.

Onvoldoende naleving van de noodmaatregelen door Spanje, vonden in 2016 van (dode) larven door VK in partijen uit niet aangewezen gebieden alsmede nieuwe vondsten in 2016 en 2017 zijn aanwijzingen dat het risico op insleep van Epitrix niet is afgenomen. **Op basis een concept richtlijn van EPPO (EPPO, 2016) heeft de Europese Commissie daarom in juli 2016 besloten om de zone (de bufferzone) die rondom een besmetting moet worden afgebakend te vergroten tot 500 meter (eerst was een bufferzone van 100 m verplicht).**

Resultaten survey

De NVWA heeft in de afgelopen teeltseizoenen een survey uitgevoerd rond (verwerkings)locaties van aardappelen afkomstig uit Portugal en Spanje. In 2016 zijn er op die manier 50 percelen consumptieaardappelen beoordeeld op het vóórkomen van het organisme.

Tevens beoordeelt de NAK tijdens de veldkeuring alle pootgoedpercelen op de aanwezigheid van symptomen, die kunnen duiden op de aanwezigheid van Epitrix. Het organisme is tot op heden niet aangetroffen.

Risico's

Voor Nederland vormen de *Epitrix* soorten ***E. tuberis*, *E. similaris* en *E. papa*** met name een bedreiging voor de export van (poot)aardappelen. Door de grondgebonden levenscyclus en de uitgebreide waardplantenreeks (o.a. aardappel, tomaat, paprika, zwarte nachtschade en ganzevoet) is het organisme moeilijk te bestrijden. Als de omstandigheden zodanig zijn dat het zich kan vestigen en heeft gevestigd, wordt uitroeiing vooral omdat het zich op onkruiden kan handhaven, niet meer mogelijk geacht.

invoer van consumptie aardappelen uit Spanje en Portugal is vooral gericht op de primeuraardappelen in de maanden april- juni maar ook later in het seizoen (augustus) vindt invoer plaats. In totaal uit Spanje gemiddeld ca. 5.000 ton en uit Portugal ca. 2.500 ton. Deze worden vooral afgezet als tafelaardappelen (kleinverpakt) en industrieaardappelen (frites). Het organisme is grondgebonden en bevindt zich maar een zeer korte tijd op/in de aardappelknol.

Het grootste risico is dus het transport van de (aanhangende) grond van de partij aardappelen. Bij de verwerking van deze aardappelen in Nederland is er een risico dat er larven en/of poppen van *Epitrix* mee zijn gekomen en aanwezig zijn in de sorteer- en /of afvalgrond. Het risico is niet ondenkbeeldig dat zich hieruit kevers kunnen ontwikkelen die zich naar de omgeving kunnen verspreiden en daar een levensvatbare populatie kunnen opbouwen.

Een eventuele vestiging in Nederland kan grote nadelige gevolgen hebben voor de Nederlandse export van poot- en consumptieaardappelen.

